

közül Kónya Krisztinában erősebben ragyog az ifjú lány boldogságvárása, Rácz Rita aktívabb, szubrettebb, szexibb. Kónyával inkább megtörténnek a flörtök, Rácz a lényével provokálja ki őket.

A negyedik felvonás árnyas fenyőerdejét elszáradt karácsonyfák „alkotják”. A produkció időpontja január-február, az ünnep utáni kiábrándulás időszaka, és az előadás nem táplál illúziókat a boldog befejezést illetően. Figaro sapkában érkezik, majd kesztyűt, munkavédelmi szemüveget húz, s áriájában nekiáll fát aprítani. Amint a nőket szidja, fejszéjével a tuskón a kis lucfenyőt csépli. A fináléban mindenki előkap egy csokor hóvirágot, mondván, közeleg a tavasz. De addigra már elszállt minden illúziónk, amelyet hűségéről, örök szerelemről, boldog jövőről valaha tápláltunk.

A *Figaro* a maga tizenegy szólószerepével Mozart legszövevényesebb operája. Az összegubancolódo cselszövéseket nehéz követni. Ám – ahogy a karmester, Pál Tamás egy másik zseniális zűrzavar, *A végzet hatalma* kapcsán mondta – nem arról van szó, hogy zagyva lenne a librettó, hanem arról, hogy maga az élet ilyen bonyolult és sokértelmű. A szegedi produkció nagy erénye, hogy a cselekményt teljes világossággal bontja ki – anélkül, hogy a darab, a jellemek, a szituációk veszítenének többértelműségükből, komplexitásukból. Ugyanakkor meghagyja a művet csalhatatlan vígoperának. A közönség jól derül azon, hogy amikor az erőteljes alkatú grófné a ruhacserét javasolja a filigrán Susannának, kétkedő fejcsóválással hozzáteszi: „A sötétség tán segít...”, s a publikum örökre szívébe zárja őt. Cherubino a harctérre indulva egy komplett csatát játszik el. A bariton dolgozik, s a mezzo ellopja a show-t.

A friss diplomás Nánási Helga lírai szopránja egyelőre erőtlennek tűnik Cherubino mezzo szólamára, Érsek Dóra hangja pedig élesebb a kívánatosnál. Ám mindketten olyan hévvel és hittel téblábolják végig a kotnyeles kamasz szerepét, hogy a hallgató hajlamos

megfeledkezni énekprodukcójukról, mert sokkal fontosabbat kap cserébe: egy plasztikus figurát.

A *Figaro házassága* úgy kezdődik, mintha csak folytatódna. Nincs igaz antréja a nyitánynak. Az embernek az az érzése, csak belekapcsolódik valamibe, ami már régóta tart. A háromszáz fős teremben Pál Tamás pálcával nélkül dirigálja az együttest. A gesztus is jelzi, hogy ezúttal nem zenei főnöknek tartja magát, hanem hasznos közreműködőnek, aki csak segít, koordinálja az – amúgy teljesen maguktól zajló – folyamatokat. Nem mintha kétségeink lennének afelől, hogy az áttetsző zenekari hangzás, a szabadon vágató együttesek alapos próbák eredményei. Ám a végeredményben sokkal inkább Mozart zabolátlan száguldását érezzük, semmint a szigorúan szervezett rendet.

WOLFGANG AMADEUS MOZART:
FIGARO HÁZASSÁGA
(Szegedi Nemzeti Színház, Kisszínház)

Fordította: Vidor Dezső. **Dramaturg:** Kenesey Judit.

Díszlet-jelmez: Molnár Zsuzsa. **Karigazgató:** Kovács Kornélia. **Vezényel:** Pál Tamás, Kardos Gábor, Koczka Ferenc. **Rendező:** Anger Ferenc.

Szereplők: Kelemen Zoltán/Rezsnyák Róbert, Vajda Júlia/Farkasréti Mária, Kónya Krisztina/Rácz Rita Franciska, Cseh Antal/Fülep Máté, Érsek Dóra/Nánási Helga, Szonda Éva/Tóth Judit, Kóbor Tamás/Hajdu András, Altorjay Tamás/Gábor Géza, Koczor Kristóf/Mátis Kelemen, Merényi Nicolette/Huszár Barbara, Piskolti László/Börcsök Bálint, Suvada Aranka, Szabó Adrien. **Közreműködik:** a Szegedi Szimfonikus Zenekar és a Szegedi Nemzeti Színház Énekkara.

Koltai Tamás

Testkultúra

TASNÁDI ISTVÁN: FÉDRA FITNESS

Harmadik változatát készítette el Phaidra-drámájának Tasnádi István. Az első német workshop volt négy német és hét Krétakör-színésszel; a berlini Schaubühne kortársdráma-fesztiválján mutatták be 2001-ben. A második a Salzburgi Ünnepi Játékok Fialtal Rendezők Projektje keretében készült alapítványi támogatással és a stuttgarti Állami Színházzal koprodukcióban, német és krétakörös színészek közreműködésével, a címszerepben Udvaros Dorottyaival. A harmadik, legújabb változatot volt krétakörös színészek játsszák a KoMa társulat tagjaival közösen az Eurocenter Club Fitness nevű két helyiségében *Fédra fitness*

címmel. (Szövegében az előző variációra hajaz, de rövidebb annál, néhány helyen felfrissült, és egyes szövegrészek más helyre kerültek.)

Ez tehát az első tisztán hazai produkció a Phaidra-dramából. Az első kettőt Schilling Árpád rendezte, a mostanit Tasnádi. Ez itthon különlegesebb dolog, mint Németországban vagy Angliában, ahol nem válik el olyan élesen az író és a színházi ember. Az előbbit is az utóbbiak közé számítják, és természetesnek tartják, hogy egyes írók tudnak rendezni; nem úgy-ahogy, hanem *rendesen*. Ha mást nem, a saját darabjaikat – gondoljunk olyan régi motorosokra, mint Beckett, Heiner Müller és Pinter –, de nemcsak azokat. A szerző jó esetben szimbiozisban él a színházzal. Tasnádi ilyen jó eset.

Egyértelmű, hogy rendezőként könnyedebben veszi a darabját, mint Schilling. Lazább vele a viszonya. Ha Schilling mítoszleigazítást végzett, Tasnádi fölfogása mítoszparódia. Előjáték gyanánt a nézők csoportos vezetésben vesznek részt a nagyobbik fitnesszteremben – mint Madame Tussaud-nál –, melynek során találkoznak a különböző izomerősítő padokon gyűrő („tömegező” vagy „szálkázó”) mitológiai alakokkal. (Független társulatok ismert tagjaira lelünk bennünk.) Már ez sejteti, hogy azért vannak itt, pontosabban azért *itt* vannak, mert máshol már nincs helyünk a számukra, nem létezik olyan mitológia, amely kortárs befogadói szempontból érvényes lenne. Az antikoknak a mítosz valóság volt, nekünk virtualitás. Cyber-tér. Nem véletlen, hogy Thészeusz és Phaidra – a darabban – idióta fia, Minitauroszt cyber-szemüveggel járkál, videojátékokat játszik, „fél éve benn kering a labirintusban”. A második szint címe: „Harc az amazonnal”. A Pap lefordítja Hippolütoszra: „Ahogy apád kinyírja anyádat.” Így válik a mitikus történetekből paródia, a mitikus térből pedig korunk egyik trendi terepe: a fizikum kifejlesztésére alkalmas fitnesszterem. A kultusz mint pusztá testkultusz jelenik meg. A testkultúra mint kultúrapótlék. Gyúrj, hogy érvényesülj!

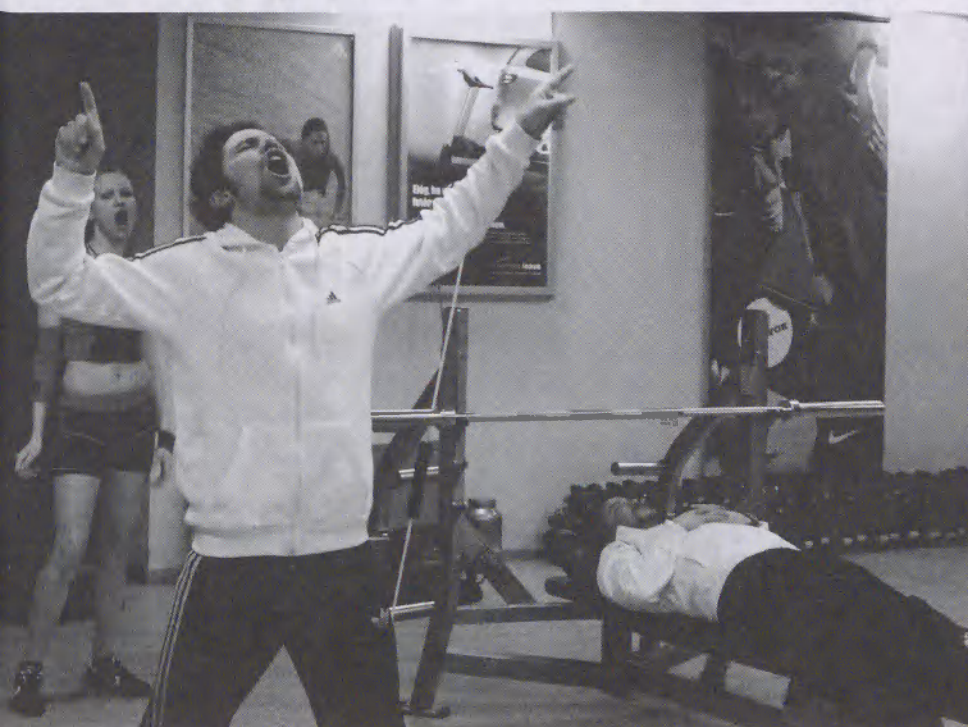

Koncz Zsuzsa felvételei

FENT: Csákányi Eszter (Phaidra), Jaskó Bálint (Hippolütosz) és Lass Bea (Kar)

LENT: Lass Bea, Jelinek Erzsébet (Kar), Jaskó Bálint és Scherer Péter (Thészeusz)

Magát az előadást egy kisebb, ugyancsak jól felszerelt teremben tartják, ahol a dialógok általában edzés – *kangoo, kickbox, stretching, pilates, fitball* és hasonló nyalánkságok használata – közben zajlanak le. Mi sem természetesebb ennél: hány filmet látunk, amelyben a szereplők legfontosabb konfliktusaikat fekvő nyomó padokon izzadva vagy kocogás közben tárgyalják ki. Fő a kondíció. Meg a lelki *wellness*. Phaidrának is összeállítanak egy személyre szabott edzéstervet – őriznie kell a formáját, ha a mostohafiára hajt –, a beszélgetés közben rögtön *step-aerobikkal* nyit. A hosszú kómából fölébredt Thészeusz is szinte azonnal nekilát kinyomni a feje fölött pihenő súlyt. Az indulatok fölgerjesztésére vagy levezetésére használt folyamatos gyúrás mint állandó háttércselekvés egyben életmód-paródia is – csak az egymástól távoli, szeparált padokon lefolytatott *közösülés* nem illik a rituáléba: túl stilizált –, és így a mítoszparódia mellé párhuzamosan belép a szellemileg silány, elgagyisodott, agyatlan celebvilág karikatúrája. „Tobzódik, lihegve tombol a / Végfogyasztók társadalma.” Erről szól a *Fédra fitness*. A világbíró Thészeusz kómából ébredt pöffeszkedő hóbörgéséről. A tisztaságmániás, mimózalelkű, túlérett kamasz

Hippolüosz pubertásos szexualitásáról és infantilis politikai-hatalmi programjáról. A tompa agyú, alattomosan szolgálatkész macsó briganti Szaurosz szenvtelen agresszivitásáról. A simulékonyan okoskodó, „mentálhigiénés személyi tréner” Pap cinikus intellektualizmusáról. Egyedül az idióta Minitaurosz kap – mentális fölfogóképesség híján – felmentést és jutalmul egy váratlanul föltisztult befejező monológot, amely (mint az antik drámák istenítéletéről beszámoló hírnöke) meghirdeti a világvége-cunamit.

És persze itt van maga Phaidra, aki – megfosztva az előző előadás-változatok idegenség-mozzanatától – teljes valóját alapkonfliktusának, az öregedés rémének és a zsigeri ösztönnek szentelheti. Ez a dráma optimális kifejezést kap Csákányi Eszter játékában, aki néhány finoman ironikus külső vonással párhuzamosan teljes mértékben interiorizálja, belülről ábrázolja a folyamatot. Játékában az a legszebb, ahogy kendőzés nélkül kiadja magát, pontosabban átadja magát az érzéseinek, és utat enged a szenvedélynek. Tasnádi ezt igen szép, lírai monológban abszolválja. Történetesen olyan helyen ültem, ahol Csákányi és a Hippolüoszt játszó Jaskó Bálint takarta egymást. Egyikük arcát sem láttam a percekig tartó – a fiú részéről néma – kapcsolat alatt, de a jelenet (Csákányi leheletfinom, halk, telített szövegmondásának köszönhetően) hangjátékként is élvezhető volt. Ez a pár perc nyilvánvalóan ráébresztett arra a tényre, hogy Tasnádi fölényesen birtokolja a nyelvet, hexameterben, különböző versformákban és prózában egyaránt. A darab szellemesen stilizált szövegében – az antik-imitáció és a gazdaságpolitikai zsurnalizmusra épülő kortársi frazeológia kölcsönösen egymásra vetített parodisztikus hatásában – él igazán. A dikció a színészek legfontosabb eszköze, ezen túl típusokat kell körülírniuk. Különösebb erőfeszítés nélkül megteszik. Játékuk *rendben van*, és ezzel sem degradálni, sem fölértékelni nem szeretném őket. Jaskó Bálint tenyérbe mászóan semmirekellő Hippolüosza, Zrinyi Gál Vince bamba izomember Szaurosza, Bánki Gergely értelmiségi megmondóember Papja, Scherer Péter kisszerűen krakéler héroszimitátor Thészeusza (akit „leszívott a végtelen kalandjáték”), Jelinek Erzsébet és Lass Bea fitnessrutinból mozgó-szövegelő Kórusa a mai köznapi sémákból ismert természetes mentalitás szerint *viselkedik*. Így kívánja a szórakoztató szándékból született, tanulságos előadás, amelyben minden kétséget kizárólag összegeződik a szerzői és a rendezői értelmezés.

Katona László Minitauroszának érzelmi-látványos erővel elmondott zárómonológja zöckent ki élvezetünkből. Hogy azért mégse *annyira* nyugodtan menjünk haza.

TASNÁDI ISTVÁN: FÉDRA FITNESS (Eurocenter Club Fitness – KOMA és ALKA.T)

Díszlet-jelmez: Vereczkei Rita. **Zene:** Szemenyei János. **Dramaturg:** Veress Anna. **Produkciós vezető:** Gyulay Eszter. **Író-rendező:** Tasnádi István. **Szereplők:** Csákányi Eszter, Jaskó Bálint, Scherer Péter, Zrinyi Gál Vince, Katona László, Bánki Gergely. **Kar:** Jelinek Erzsébet, Lass Bea.

Ritka és kegyelemteli pillanat, mikor a színész nem szerepet játszik, hanem maga lesz a szerep. Mikor sem erőlködést, sem technikákat, de virtuozitást sem lehet felfedezni az alakításában, csak figyelni egy megírt figura kivételes létezését az élő személyben. Színházjáró emberek egész tárházát raktározzák fejben az ilyen csodáknak, persze ki-ki mást és mást, ízlése szerint. Ha valaki kollekciójából esetleg még hiányozna Mária Nádas Péter *Találkozásából* (gondolom, fiatalok előnyben), ajánlom, keresse fel a Tivolit: nekem Mária most már Bánsági Ildikó marad. Egészen pontosan talál rá a drámai szöveg, az emléképek „felmerülésének” tempójára és hangütésére, hitelen és magától értetődő lesz minden mondata. Felépíti, sőt feltornyosítja a múltat, mint valami szigorú, gonosz érzésekkel teli tömböt, és közben boldog félmosolyokkal réved el a visszaemlékezés iszonyai közt rejtőző derűs pillanatokban. Visszafogott gesztusai és a csendes, finom mozgásokban látni az asszony hajdani boldogságát, látni a férjét, aki kacagtatta és megcsalta, a komikus és kellemetlen rokont, a pribékeit, a platánokkal borított terecskét, az érzelmek mély, kacér és borzasztó epizódjait. Mindent éppen csak annyira villant meg, amennyire a színpadra írt mondatok láttatni kívánják. Nádas zongító, ritmizált szövege lélegzik, ahogy a színésznő emlékeibe merülve húzkodja elő ruhaujjába rejtett keszkenőjét, ahogyan összevegyíti egy arisztokrata hölgy eleganciáját valami kislányos csapongással, ahogy néz a Fiatalemberre, és a hajdani szerelem átfut az arcán. Bánsági Ildikóból egész egyszerűen sugárzik Mária története, viszi a fő szólamot, a rendezés pedig finoman körbeagatja teátrális eszközeivel.

Ilan Eldad rendező Nádas darabjának lüktetését, az emlékezés pulzálását viszi színpadra. Nemcsak Mária és a Fiatalember viszonyait látjuk kirajzolódni a felidézett események szövevényes textusából, hanem vizuálisan és akusztikusan is felbukkannak az élmények, hangok, színek és szavak, meghatározó töredékek. Az egész valami álomszerű lebegésbe ágyazódik, miközben nagyon is konkrét és brutálisan világos, cseppet sem ködös történések játszódnak le és idéződnek elénk. Direkt formában tűnnek fel az emléképek a díszlet hátsó részét lezáró paravánokra vetítve. A visszafogott és lirizáló filmbejátszásokon látjuk a fiatal Máriát és a Fiatalember bajszos mását a platánok alatt, simogatós szeretkezésüket superközeliemben, végül az utolsó találkozásnál megjelenik a pisztoly, és még egy dörrenés alá is húzza, túlmagyarázza, hogy mi történt.

